

LEDENBIJEENKOMST VERSLAG

RUBENIANUM ANTWERPEN
11 juni 2023

Aanwezig [50]:

Een totaal van 50 deelnemers had zich aangemeld voor de ledenbijeenkomst. Behalve 2 gasten die instonden voor een deel van het programma hadden zich ook 2 introducés aangemeld die onze vereniging beter wilden leren kennen.

Onthaal

Vanaf 13:30 worden de leden onthaald met koffie en thee. De naamkaartjes worden uitgedeeld en de aanwezigheidslijst wordt ondertekend.

DAGPROGRAMMA

14:00

Voorzitter, Henk Mulder, heet iedereen van harte welkom in het mooie Antwerpen. Wij zijn met 53 deelnemers, 49 leden, 2 gasten en 2 introducés. Henk groet ook de leden die niet konden komen. Afmeldingen vanwege persoonlijke omstandigheden of omdat men op vakantie is.

Henk noemt de actualiteit van de voortdurende vreselijke oorlog in Oekraïne die ons geen van allen los laat. Verlegenheid, een worsteling. Hoe hier mee om te gaan. Naarmate de oorlog voortduurt merk je dat de tegenstellingen toenemen. We moeten eenheid uitstralen tegen de wrede oorlog van Poetin. Dat is zeker terecht, maar heeft ook zijn kanttekeningen. Op universiteiten heeft de vakgroep Slavistiek het moeilijk omdat de Russische taal gezuiverd moet worden van imperiale trekken en ook de literatuur moet [terecht] kritisch bekeken worden. Schrijvers als Arie van der Ent en Pieter Waterdrinker worstelen ook met hun *Heimweh* naar en afkeer van Rusland. Zij willen voorlopig niks meer met Rusland te maken hebben.

Kan men over schoonheid en cultuur nadenken in tijden van oorlog? Henk haalt het vraaggesprek aan met de Oekraïense dichteres Natalka Bilotserkivets dat op 8/6 jl. in de NRC stond. Zij is bekend van haar gedicht *We zullen niet sterven in Parijs*, dat zij schreef in de jaren tachtig maar niet door de censuur kwam. In 1991 werd haar gedicht het officiële strijdlied voor de Oekraïense onafhankelijkheid. Nu zit zij in Parijs al twee jaar met haar man en vraagt zich af of haar gedicht nu niet bewaarheid wordt. *Het is onze missie om kracht en schoonheid van onze cultuur te tonen*, zegt zij. *Poëzie in oorlogstijd biedt troost voor het Oekraïense volk, en daarmee ook zin en schoonheid voor de hele mensheid.*

Het probleem is dat cultuuractivisten vrijheid van meningsuiting bestempelen tot vijandelijke propaganda. Dat zegt de wereldberoemde Joods- Russische pianist Jevgeni Kissin die in Rotterdam speelde ter gelegenheid van het Rachmaninov-jaar. Kun je nog die puur Russische Rachmaninov spelen? Hij schrijft: *Ik herinner me een uitspraak van Poesjkin, nadat hij Gogols roman Dode Zielen had gelezen. Poesjkin riep toen uit: 'Mijn God, wat is Rusland ongelukkig.' Ik besloot dat mijn spel dáárover moest gaan.*

Het probleem is dat Poetin en zijn propagandisten zich de Russische muziek toeëigenen, net zoals Hitler dat deed met de grote Duitse cultuur. Daarom is het belangrijk dat het Westen de hardste sancties tegen het regime opstelt, maar óók Rachmaninov's geboortejaar viert. Zodat het Russische volk ondanks alle censuur en restricties deze duidelijke boodschap hoort: we vechten tegen de Russen in de Oekraïense oorlog, maar niet tegen de Russische cultuur die we juist hoog waarden.

Henk zegt dat hij persoonlijk deze uitspraak geheel kan onderschrijven. Hard optreden tegen de wrede oorlog en het misdadige regime van Poetin. Daarnaast culturele kracht en medemenselijkheid betonen en laten zien wat kunst en

LEDENBIJEENKOMST VERSLAG

RUBENIANUM ANTWERPEN
11 juni 2023

literatuur vermag, dat was ook de leidraad van Paustovski en zo willen wij daar ook mee doorgaan als vereniging. Cultuur en schoonheid zijn tegenkrachten tegen de vreselijke oorlog die nu woedt.

In ons programma van vandaag zitten ook onderdelen die op de kracht van schoonheid wijzen en ook zijn er gesprekken over hoe om te gaan met de misstanden en de wreedheid van de oorlog: o.a. het boek van Tsjoekovskaja dat Gerrit Jolink zal toelichten en de documentaire *Four Brothers* die we gaan vertonen van Pieter-Jan De Pue.

Henk benoemt ook nog de activiteiten van de VKP in de actualiteit: er is net weer een Nieuwsbrief verschenen en wij zijn bezig geweest met de vacatures in het bestuur [dat komt terug in de ALV].

Kort geleden heeft een succesvolle ledenreis naar Polen plaats gevonden. De Jubileumviering gaat definitief door zondag 17 december 2023. Het lustrum zal plaats vinden in het Akoesticum te Ede. Houd deze datum vast in uw agenda. U zult er binnenkort meer over horen!.

In verband met vertraging van de spreker Sjeng Scheijen halen wij de toegevoegde onderwerpen naar voren: Gerjan Waagen zal vertellen over de ledenreis van 12 tot 20 mei j.l. naar Polen en Gerrit Jolink geeft een toelichting op het boek *Het open woord* van Lidija Tsoekovskaja.

14:20

De ledenreis naar Polen van 12-20 mei j.l. door Gerjan Waagen.

Gerjan is nog maar kort lid van de VKP, wel al vele jaren liefhebber van Paustovski. Gerjan laat een folder zien uit de jaren 80 geschreven door Martin Ros en leest zijn eigen aantekening in één van de zes delen voor: *Een mooiere serie ken ik niet.*

De Paustovski-reis naar Polen was ook Gerjans eerste groepsreis. En het was een prachtige en fijne reis.

Paustovski is drie keer in Polen geweest: als kind met zijn Poolse oma waar zij op bedevaart gingen naar de Zwarte Madonna van Częstochowa; als hospik in WO I in 1915 en in 1961 op uitnodiging van de schrijversbond.

De ledenreis heeft o.a. deze plaatsen nagereisd. Men was op zondag in Częstochowa waar men door de volle kerk, langs de bedekte Zwarte Madonna naar het klooster werd geleid. Daar stond de kopie van de Zwarte Madonna zichtbaar te zijn. Het klooster is niet vernield in de oorlog.

In Krakau werden de prachtige wandtapijten uit het Koninklijk Wawel Kasteel bewonderd. Ze werden door schippers in het ruim naar veiliger oorden gebracht tijdens de oorlog.

De reizigers bezochten ook het landgoed in Stawisko. Nu het museum Anna en Jarosław Iwaszkiewicz, een goede vriend van Paustovski. De curator van het museum las passages voor uit de correspondentie tussen Paustovski en Iwaszkiewicz. [zie *Goudzand* pag. 495 e.v.], wat Paustovski dichtbij bracht.

Voor Gerjan, als natuurkundige, was ook bijzonder om Copernicus, die 550 jaar geleden werd geboren, een aantal keer tegen te komen: in de zoutmijnen van Wieliczka met een zon, in het Przytkowski [Zonnewijzer] museum in Jędrzejów en zijn grote standbeeld in Warschau.

Gerjan vond bijzonder aan de reis dat je door de voorbereiding van het reiscomité op plekken komt waar je alleen niet makkelijk zou komen * en met mensen praat die veel weten over Paustovski. Hij bedankt het reiscomité dan ook voor deze interessante, mooie reis.

LEDENBIJEENKOMST VERSLAG

RUBENIANUM ANTWERPEN
11 juni 2023

* Dit is zo'n plek: Skarzysko uit *Regen in het voorgebergte van de Karpaten* [Onrustige jeugd]. De ondertussen afgewerkte kerk en de spoorwegbrug over het riviertje Brzozowa.

Gerrit Jolink over *Het open woord* van Lidija Tsjoekovskaja

Gerrit vertelt over het zojuist verschenen boek *Het open woord* van Lidija Tsjoekovskaja in een vertaling van Emma de Klerk. Hij is als initiatiefnemer betrokken bij deze uitgave. Dit boek bevat een aantal brieven en artikelen, die Tsjoekovskaja tussen 1965 en 1974 schreef ter verdediging van collega schrijvers en dissidenten. Gerrit vertelt dat het [schrijvers]leven van Tsjoekovskaja en Paustovski na de dood van Stalin meer parallel gaat lopen. Zij ondertekenen in 1964 samen met o.a. Anna Achmatova en Kornej Tsjoekovski een brief aan de procureur-generaal ter verdediging van Josip Brodski. Ze zetten zich beiden in voor de vrijlating van Andrej Sinjavski en Joeri Daniël. Ze tekenen protest aan tegen de herleving van het stalinisme die zij waarnemen. Gerrit vertelt dat er wederzijds veel waardering was tussen Tsjoekovskaja en Paustovski: *De roman Sofia Petrovna van Lidija Tsjoekovskaja is veel sterker dan Een dag uit het leven van Ivan Denisovitsch van Solzjenitsyn*, zei Paustovski en *Paustovski zou het juiste woord gevonden hebben* zegt Tsjoekovskaja als zij ontevreden is over de toespraken bij dood van Pasternak in 1960.

Het boek is ijzingwekkend actueel. Ook Emmanuel Waegemans heeft een lovende recensie over het boek geschreven. Het boek is in de pauze te koop voor € 15,00.

Gerrit heeft naar aanleiding van de publicatie van het boek een artikel geschreven over de raakpunten tussen Tsjoekovskaja en Paustovski. Dat zijn er nogal wat; vandaar de titel van het artikel: *Zo verschillend, maar vaak zij aan zij*. Dit artikel verrijkt de kennis en informatie over Paustovski en zal in het volgende bulletin *De wereld van Konstantin Paustovski* worden opgenomen.

Sprookje *Het warme brood* naar Paustovski.

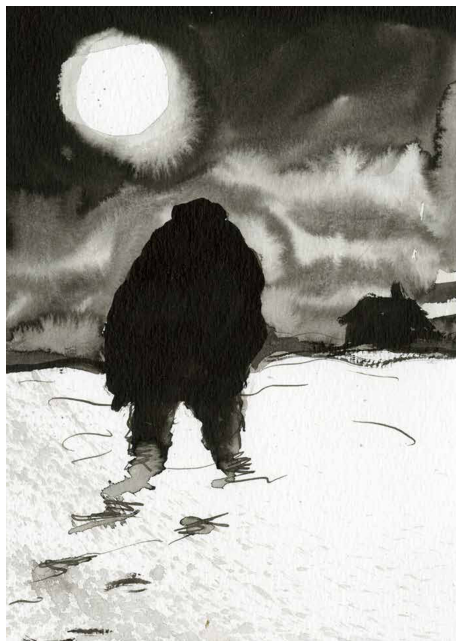
Herwig Deweerdt licht toe dat hij met de uitgeverij Urbi et Orbi het laatste boekje in de reeks van vier sprookjes naar Paustovski heeft uitgegeven. Koenraad Tinel heeft de mooie illustraties gemaakt. De beschrijving van de intense kou in het sprookje maakt deze bijna voelbaar. Iets voor deze warme dag! Paustovski was in de Oekraïne een geliefd kinderboekenschrijver. Het sprookje is vertaald door Traudi Helmberger, bewerkt door Herwig Deweerdt en nog eens nagelezen door Greet Vanhassel en Ria Verbergt. Het is in de pauze te koop voor € 12,00!

[Leden kunnen het nog steeds bestellen via redactie@paustovski.org]

LEDENBIJEENKOMST VERSLAG

RUBENIANUM ANTWERPEN
11 juni 2023

Algemene Ledenvergadering

De statuten van onze vereniging stipuleren een verplichte jaarlijkse Algemene Vergadering. 50 stemgerechtigden nemen deel aan deze vergadering die geleid wordt door de voorzitter Henk Mulder. Het verslag van de Algemene Vergadering werd aan de leden verzonden op 30 juni 11.

Lezing Paustovski en de schilders door Dr. Sjeng Scheijen

De lezing gaat over Paustovski en de landschapschilders. Paustovski heeft tenslotte veel over landschappen geschreven, landschappen met woorden uitgebeeld. Paustovski heeft enkele boeken over Russische kunstenaars geschreven o.a. over Levitan. Ook heeft hij artikelen over beeldende kunst geschreven in de moeilijke tijden van de USSR.

Scheijen begint met een inleiding over de Russische landschapschilderkunst. Hij schetst de gestage opkomst van de landschapschilderkunst vanaf ongeveer 1860. Factoren die daarop van invloed waren, waren de verstedelijking: men woonde in de stad en wilde natuur aan de muur, de invloed van de Europese mode van landschappen: in Nederland hadden we Koekoek, het opkomen van een kunstmarkt en de behoefte aan nieuwe onderwerpen: landschap en natuur. Daarbij speelde bovenal de vraag 'wie zijn wij? Als achtergrond bij dit laatste punt, moeten we bedenken dat de Russische elite erg gericht was op Europa, men sprak Frans en zoons en dochters studeerden in Duitsland. Maar achter deze elitekringen in Moskou en Petersburg bevonden zich veel talen, volken en duizenden kilometers!

LEDENBIJEENKOMST
VERSLAG

RUBENIANUM ANTWERPEN
11 juni 2023

De vraag of men Europees was of toch ook wel anders, bleef aan de orde. Zowel de politiek als de kunst waren daar op verschillende wijze mee bezig. In de kunst ontstonden steeds meer landschapschilderijen. Veel schilders werden opgeleid in Düsseldorf, zoals ook eerder genoemde Koekoek. Het eigene van de Russische schilders ontstond al gauw. De gezellige, zomerse landschappen van Europese schilders, maakten plaats voor een Russische stijl van modderige, weerbarstige natuur, een landschap van strijd waar men een rijke ziel in kon veronderstellen. Scheijen toont *De roeken zijn terug gekeerd* van Savrasov, en schilderijen van Sjiskin, Tsjoemak, Kuindzji.

De roeken zijn teruggekeerd • 1871 • Aleksej Savrasov
Tretjakov Staatsgallerij Moskou

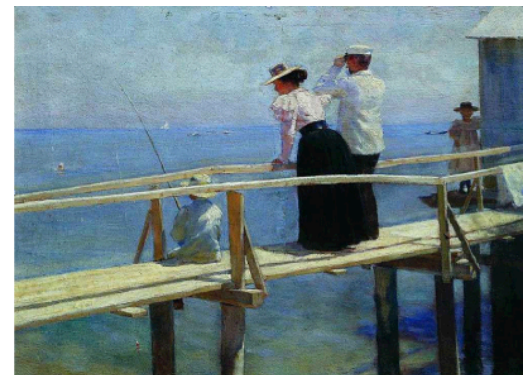
Het Ladogameer • 1873 • Archip Kuindzji
Russisch Museum St. Petersburg

Deze schilderijen van 'outer gloom and inner glory' werden een hype. De kunst werd ook bepaald door de financiering. In Rusland was er een kleine kunstmarkt maar wel een ambitieus particulier en overheidsmecenaat. Het formaat en het onderwerp werden voortdurend bepaald door een samenspel van populaire gedeelde 'verhalen' en de economische achtergronden van de artistieke productie. Ondertussen schilderden Russische schilders ook Europese, en zelfs Nederlandse onderwerpen: Scheveningse botters, Amsterdam. Zie Bogoljoebov en anderen.

De Zuid-Russische schilders in Odessa [ander licht!] gebruikten meer kleur. Scheijen laat schilderijen zien van Kostandi en Nilus. En zij hadden ook weer invloed op andere Russische schilders zoals Kuindzji en Levitan.

Vroege lente • 1915 • Kiriak Kostandi
Odessa Staatsmuseum van Schone kunsten

Op de brug • 1898 • Pjotr Nilus
Odessa Staatsmuseum van Schone kunsten

LEDENBIJEENKOMST
VERSLAG

RUBENIANUM ANTWERPEN
11 juni 2023

Krim • 1890 • Archip Kuindzji
Russisch Staatmuseum St.Petersburg

Pljos na de regen • 1888 • Isaak Levitan
Tretjakov Staatsgallerij Moskou

In het begin van de 20ste eeuw laten ook de excentrisch gelegen gebieden zich gelden. Scheijen toont schilderijen van Sarjan en Koeznetsov. Deze trend past iets later ook bij het nationale landschap van de Sovjet Unie: Scheijen toont *Armeense landschappen* van Sarjan en de *Katoenoogst* van Volkov. Het is ook de tijd van het industriële landschap van onder andere Koeprin en naakt in het landschap van bijvoorbeeld Dejneka en Plastov.

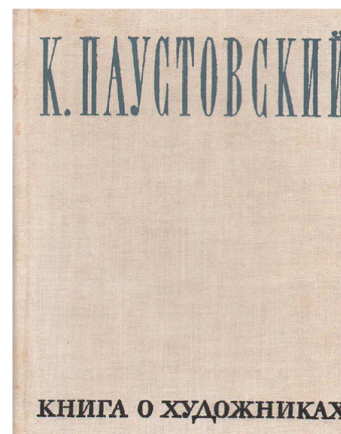
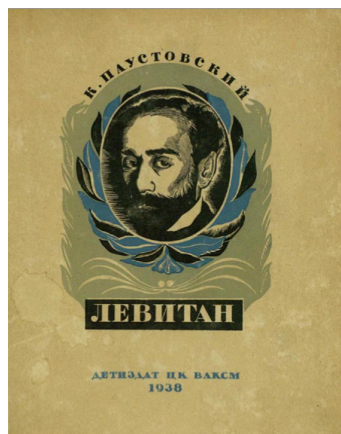
De katoenoogst • Alexander Volkov
Staatsmuseum Nukus, Karakalpakstan

Uit het water rennende jongens • 1930
Alexander Dejneka

Nu naar Paustovski. Paustovski heeft o.a. geschreven over Kiprenski, Levitan, Pirosmani, Van Gogh en Gauguin. In 1938 heeft hij het boek *Levitan* geschreven. Dit boek werd uitgegeven in een kinderboekenuitgeverij. Het is zeker een educatief boek maar geen kinderboek!

Zoals vaker in zijn boeken en verhalen laat Paustovski personages die hij tegen komt, een verhaal vertellen met zijn visie. In *Het boek over de kunstenaars*^[1] uit 1966, maar ruim daarvoor geschreven, laat de ik-figuur een jonge ingenieur die hij in de trein ontmoet vertellen. Dat was één van de manieren waarin Paustovski ruimte schiep om dingen te kunnen zeggen.

LEDENBIJEENKOMST
VERSLAG

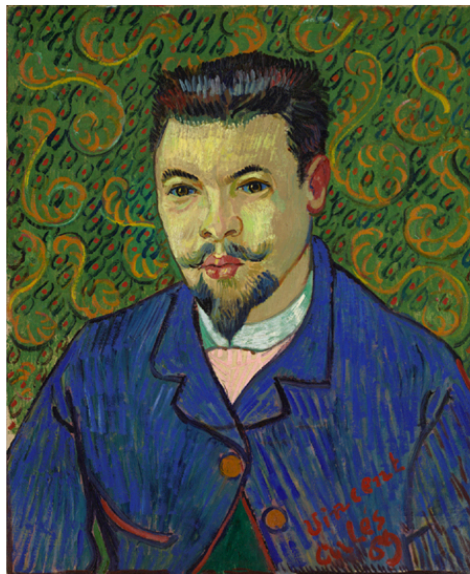
RUBENIANUM ANTWERPEN
11 juni 2023

In Paustovski's boeken staan veel verwijzingen naar Van Gogh en andere schilders o.a. in *De sprong naar het Zuiden*^[2], in *De gouden roos*^[3] en *De muziek van de herfst*^[4].

Paustovski kon het werk van Van Gogh kennen omdat tot 1936 veel kunstwerken van Van Gogh in de Hermitage te zien waren. Later verdwenen die trouwens naar het depot. En hij reist in 1961 naar Arles. Paustovski schrijft daarna in de krant een recensie over het Amerikaanse boek over Van Gogh: *Lust for life* van Irving Stone. Eigenlijk heel bijzonder en wat waarschijnlijk alleen toen kon! *De jonge ingenieur heeft gelijk als hij het heeft over de organische band tussen literatuur en schilderkunst, beeldhouwkunst, muziek en tenslotte, architectuur. Ik kan me geen schrijver voorstellen die de schilderkunst niet begrijpt, kent of ervan houdt. Je ziet de wereld anders en rijker na de schilderijen van Van Gogh, Levitan, Whistler en Velazques.*

Paustovski schreef ook over Niko Pirosmani. Pirosmani was een onopgeleide schilder uit Georgië met een kleurige, beeldrijke, naïeve stijl, vergelijkbaar met Rousseau uit Frankrijk. Hij was ontdekt door Zdanevich, een bekende van Paustovski.

In *De gouden roos* schrijft Paustovski: *Het is tijd om recht te doen aan Van Gogh, aan kunstenaars als Vroebel, Borisov-Moesatov, Gauguin en vele anderen. We hebben alles nodig wat de innerlijke wereld verheft. Is het echt nodig om deze alledaagse waarheid te onderbouwen.*

Dr. Felix Rey • 1889 • Vincent van Gogh
Poesjkin Museum Moskou

Visser in rood hemd • Niko Pirosmani
Georgisch Museum van Schone Kunsten Tbilisi

Hij neemt hartgrondig afstand van de Sovjetideologie en doet stevige uitspraken en ondersteunt vernieuwingen. *Wat zijn dat voor gevaren van de vernieuwer Picasso, de impressionisten Matisse, Van Gogh of Gauguin? Wat is er gevaarlijk of slecht aan het werk van deze kunstenaars? In welk jaloers of opportunistisch brein zou er ook maar gedacht kunnen worden aan de noodzaak om de overvloed aan briljante kunstenaars uit te wissen uit de menselijke en, in het bijzonder, onze Russische cultuur?*

Tot zover Dr. Sjeng Scheijen. Hij antwoordt nog op enkele vragen van leden en daarna volgt een groot en warm applaus.

[1] Vertaald in het Engels in 1978 *A Book About Artists*

[2] In *De sprong naar het zuiden*, *Een simpel tafelzeiltje* blz. 87ev [editie AP] en blz. 186ev [editie VO]

[3] In *De gouden roos* o.a. in *Opschrift op een zwerfsteen* en in *De kunst de wereld te zien*.

[4] In *Muziek van de herfst* o.a. in *De sluimerende jongen* en *De lichten van Het Kanaal*.

LEDENBIJEENKOMST
VERSLAG

RUBENIANUM ANTWERPEN
11 juni 2023

16:15

Film/documentaire van Pieter-Jan De Pue: Vier broers.

Herwig Deweerdt leidt de film/documentaire in. Pieter-Jan De Pue [1982] heeft film gestudeerd aan het Royal Institute for Theatre, Cinema&Sound in Brussel. Hij heeft veel gereisd en wordt geïnspireerd door ontmoetingen met mensen. Vóór hij de film *De vier broers* maakte, heeft hij o.a. de, in 2016 op het filmfestival in Rotterdam vertoonde, film/documentaire: *Land of the Enlightened* gemaakt. Een filmische reis door Afghanistan naar de schoonheid van het door oorlog geteisterde land. Pieter-Jan heeft deze film in de loop van 7 jaar opgenomen. De film/documentaire *De vier broers* speelt in de Donbas en gaat over 4 Oekraïense broers die gescheiden zijn van hun ouders en van elkaar. Je ziet hen vechten aan weerszijden van het conflict, terwijl ze proberen zich te herenigen. Ze leiden verschillende levens door familiale omstandigheden en onverwachte gebeurtenissen in hun leven.

Still uit de documentaire

Als een moderne Paustovski schetst De Pue- niet met woord maar met beeld - een tijdsbeeld en een getuigenis van de geschiedenis. Kleine menselijke verhalen, zoals we die ook kunnen lezen in bijvoorbeeld *Onrustige jeugd* met Paustovski als hospitaalsoldaat in de Eerste Wereldoorlog.

De documentaire maakt een diepe indruk op de aanwezigen.

16:45 Borrel

De voorzitter dankt iedereen voor hun aanwezigheid, sluit de bijeenkomst af en nodigt iedereen uit op de borrel.

Er wordt geanimeerd met elkaar gesproken.

18:00 Diner

De 36 leden die gaan dineren begeven zich naar *Grand Café Horta* om de hoek van het Rubenianum.

02.06.2023

Annette Bos, secretaris